

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра бухгалтерського обліку та оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

На тему:

«Вплив Цілей сталого розвитку та прозорості агрохолдингів на ефективність
їх діяльності»

071 «Облік і оподаткування»

Студента 4 курсу Рудиченка А.Г.

Групи ОП-81а

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр.

Кваліфікаційна робота бакалавра містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ А.Г.Рудиченко

Керівник
Кандидат економічних наук,
доцент

_____ І.М.Бурденко

Суми 2022

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи бакалавра на тему:

«Вплив Цілей сталого розвитку та прозорості агрохолдингів на ефективність їх діяльності»

Студента 4 курсу групи ОП-81а

Рудиченко Артема Григоровича

Актуальність теми дослідження визначається тим, що 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР) та їх 169 таргетів, прийнятих урядами світу в 2015 році, надають унікальні ринкові та інвестиційні можливості компаніям, спрямовані не лише на максимізацію їх фінансово-економічної ефективності, але й вирішення екологічних та соціальних проблем населення, громад та людства в цілому. Прозорість соціально відповідальної діяльності (СВД) компаній та висвітлення ними прогресу у досягненні ЦСР свідчать про їх якісну комунікацію зі стейкхолдерами щодо використання цих унікальних можливостей у найбільш ефективний спосіб.

Метою дослідження є обґрунтування та формалізація зв'язку між ЦСР та прозорістю СВД агрохолдингів та їх фінансовою ефективністю

Об'єктом досліджування вплив ЦСР та СВД на фінансову ефективність компаній.

Предмет дослідження теоретичні та практичні засади врахування ЦСР та забезпечення прозорості СВД з метою підвищення фінансової ефективності 100 найбільших українських агрохолдингів.

У ході дослідження були використанні методи аналізу та синтезу, порівняння та бібліометричного аналізу на основі програмного продукту Publish or Perish для теоретичного обґрунтування зв'язку між ЦСР, прозорістю СВД агрохолдингів та їх фінансовою ефективністю, методи кореляційно-регресійного аналізу, тест причинно-наслідкових зв'язків Грейнджера для його емпіричного підтвердження та метод нормалізації значень параметрів індексу для конструювання індексу STI.

За результатами дослідження сформульовані такі висновки:

- сільське господарство є ключовою сферою для просування прогресу в ЦСР 2 та 12;
- незважаючи на докази того, що практика стійкого сільського господарства є важливою для бізнесу, зусилля щодо досягнення і розкриття ESG-критеріїв у сільському господарстві дуже обмежені;
- причиною обмеженості розкриття ESG-критеріїв є недостатня прозорість та висвітлення прогресу зі сталого розвитку та ЦСР з боку аграрних компаній, що негативно позначається на їх фінансовій ефективності;
- з метою обґрунтування та формалізації зв'язку між ЦСР та прозорістю СВД агрохолдингів та їх фінансовою ефективністю було сформовано вибірку зі 100 найбільших агрохолдингів України та їх розкриття. та розроблено методологію Індексу STI на основі методу нормалізації значень параметрів індексу;
- вплив ЦСР та прозорості СВД на ефективність діяльності агрохолдингів підтверджено за методами кореляційно-регресійного аналізу та тесту Грейнджера.

Апробацію матеріалів роботи здійснено у 2 міжнародних науково-практичних конференціях, 2 статтях (у виданні, що індексується у базі Scopus та фаховому виданні категорії Б), 1 рішенні про створення об'єкта авторського права на науковий твір. Наявні довідки про впровадження на агрофірмі та у навчальному процесі

Ключові слова: ЦСР, СВД, агрохолдинг, сталий розвиток, прозорість.

Зміст кваліфікаційної роботи викладено на 33 сторінках, зокрема список використаних джерел із 31 найменувань, розміщений на 4 сторінках. Робота містить 5 таблиць, 7 рисунків, а також 8 додатків, розміщених на 15 сторінках.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2022 рік

Рік захисту роботи – 2022 рік

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра бухгалтерського обліку та оподаткування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувачка кафедри
к.е.н., доцент
Ю. С. Серпенінова

ЗАВДАННЯ ДО КВАЛІФІКАЦІНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

на здобуття ступеня «бакалавр»
із спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
студента 4 курсу, групи ОП-81а
Рудиченка Артема Григоровича

Тема роботи: «Вплив Цілей сталого розвитку та прозорості агрохолдингів на ефективність їх діяльності»

Затверджена наказом від 13.05.2022 р. № 0348-VI

Термін подання студентом закінченої роботи: 10.06.2022 р.

Мета кваліфікаційної роботи бакалавра полягає у обґрунтуванні та формалізації зв'язку між ЦСР та прозорістю СВД агрохолдингів та їх фінансовою ефективністю.

Об'єктом дослідження є вплив ЦСР та СВД на фінансову ефективність компаній.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади врахування ЦСР та забезпечення прозорості СВД з метою підвищення фінансової ефективності 100 найбільших українських агрохолдингів.

Кваліфікаційна робота бакалавра виконується на основі програмного продукту Publish or Perish для теоретичного обґрунтування зв'язку між ЦСР, звітності зі сталого розвитку агрохолдингів, тощо.

Орієнтовний план випускної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети

Розділ 1. Теоретичні аспекти впливу ЦСР, прозорості соціально-відповідальної діяльності на ефективність агробізнесу

У розділі 1: визначити економічну сутність та значення соціально-відповідальної діяльності компаній для їх ефективності; проаналізувати роль

Цілей сталого розвитку у соціально-відповідальній діяльності та ефективності бізнесу агрохолдингів

Розділ 2. Практичні аспекти оцінювання впливу ЦСР, прозорості соціально-відповідальної діяльності на ефективність агробізнесу

У розділі 2: оцінити рівень розкриття інформації зі сталого розвитку у звітності вітчизняних та закордонних агрохолдингів; інтерпретувати звітність зі сталого розвитку українських агрохолдингів.

Розділ 3. Перспективи забезпечення прозорості СВД агрохолдингів з метою підвищення їх фінансової ефективності.

У розділі 3: запропонувати перспективи забезпечення прозорості СВД агрохолдингів з метою підвищення їх фінансової ефективності.

Дата видачі завдання 02.02.2022р.

Керівник кваліфікаційної
роботи бакалавра

_____

І.М.Бурденко

Завдання до виконання одержав

_____

А.Г.Рудиченко

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ЦСР, ПРОЗОРОСТІ СОЦІАЛЬНО-ВІДПОВІДАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ АГРОБІЗНЕСУ	9
1.1 Економічна сутність та значення соціально-відповідальної діяльності компаній для їх ефективності	9
1.2 Роль Цілей сталого розвитку у соціально відповідальній діяльності та ефективності бізнесу агрохолдингів	12
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ ЦСР, ПРОЗОРОСТІ СОЦІАЛЬНО-ВІДПОВІДАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ АГРОБІЗНЕСУ.....	17
2.1 Оцінювання рівня розкриття інформації зі сталого розвитку у звітності вітчизняних та закордонних агрохолдингів	17
2.2 Інтерпретація звітності зі сталого розвитку українських агрохолдингів.....	21
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ СВД АГРОХОЛДИНГІВ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ ФІНАНСОВОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ.....	30
ВИСНОВКИ.....	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	37
ДОДАТКИ.....	41

ВСТУП

17 Цілей сталого розвитку (ЦСР) та їх 169 таргетів, прийнятих урядами світу в 2015 році, надають унікальні ринкові та інвестиційні можливості компаніям, спрямовані не лише на максимізацію їх фінансово-економічної ефективності, але й вирішення екологічних та соціальних проблем населення, громад та людства в цілому. Прозорість соціально відповідальної діяльності (СВД) компаній та висвітлення ними прогресу у досягненні ЦСР свідчать про їх якісну комунікацію зі стейкхолдерами щодо використання цих унікальних можливостей у найбільш ефективний спосіб.

При цьому діяльність агрохолдингів різною мірою стосується всіх 17 ЦСР. Прикладами особливо релевантних ЦСР в агробізнесі є ЦСР 2 «Подолання голоду» та ЦСР 12 «Відповідальне споживання та виробництво». Виконуючи лише нормативні вимоги щодо розкриття мінімальної обов'язкової інформації агрохолдинги у змозі лише мінімізувати власний негативний вплив на сталий розвиток. Максимізація їх внеску у досягнення ЦСР можлива лише за інкорпорації цих Цілей у стратегію та СВД. Заразом, компанії можуть максимізувати свою фінансову ефективність, отримавши значні конкурентні переваги з урахуванням екологічних (E), соціальних (S) та управлінських (G) ESG – критеріїв у ході прийняття господарських рішень. Розкриття інформації щодо ЦСР та СВД, прозорість щодо врахування ESG-критеріїв агрохолдингами таким чином виступають запорукою підвищення ними фінансової ефективності.

Мета роботи виходячи з цього полягає у обґрунтуванні та формалізації зв'язку між ЦСР та прозорістю СВД агрохолдингів та їх фінансовою ефективністю. Завдання роботи конкретизовано на двох рівнях: теоретичному (дослідження економічної сутності СВД та оцінки ролі ЦСР для агрохолдингів, та практичному (оцінювання стану розкриття інформації щодо ЦСР та СВД українськими агрохолдингами, розроблення методології Індексу прозорості зі

сталого розвитку (STI) та шляхів підвищення ефективності і прозорості СВД агробізнесу).

Об'єкт дослідження вплив ЦСР та СВД на фінансову ефективність компаній. Предмет дослідження теоретичні та практичні засади врахування ЦСР та забезпечення прозорості СВД з метою підвищення фінансової ефективності 100 найбільших українських агрохолдингів.

Методи дослідження. У ході дослідження були використанні методи аналізу та синтезу, порівняння та бібліометричного аналізу на основі програмного продукту Publish or Perish для теоретичного обґрунтування зв'язку між ЦСР, прозорістю СВД агрохолдингів та їх фінансовою ефективністю, методи кореляційно-регресійного аналізу, тест причинно-наслідкових зв'язків Грейнджера для його емпіричного підтвердження та метод нормалізації значень параметрів індексу для конструювання індексу STI.

Наукова та практична цінність отриманих результатів дослідження полягає у формалізації впливу ЦСР та прозорості СВД на ефективність агрохолдингів на основі авторської методології розрахунку Індексу прозорості зі сталого розвитку (STI) за методом нормалізації значень параметрів індексу, кореляційного, регресійного аналізів та тесту причинно-наслідкових зв'язків Грейнджера. У сукупності застосована методологія дозволила підтвердити залежність між рівнем прозорості агрохолдингів зі сталого розвитку та їх місцем в ренкінгу найбільш ефективних компаній та розробити рекомендації щодо інкорпорації ЦСР та провадження СВД агрохолдингами.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ЦСР, ПРОЗОРОСТІ СОЦІАЛЬНО-ВІДПОВІДАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ АГРОБІЗНЕСУ

1.1 Економічна сутність та значення соціально-відповідальної діяльності компаній для їх ефективності

Сталий розвиток суспільства та бізнесу став формулою у вирішенні як соціальних проблем, так і проблем збереження навколишнього середовища, необхідного для існування людини, в контексті якої розкриваються ідеї СВД компаній, а ЦСР – концентрованим набором індикаторів щодо відслідковування прогресу такої діяльності.

На початку розробки концепції точилися інтенсивні дебати щодо того, яка головна мета компанії: отримувати прибуток для акціонерів чи віддавати частину прибутку на благодійність та інші види діяльності. Жорстку позицію з цього приводу висловив Friedman (Фрідман) [7], який категорично заявив, що головне завдання компанії – представляти інтереси акціонерів, тобто отримувати більший прибуток. Зробивши достатню кількість досліджень, Post (Пост) [8] наводить аргументи про те, що поважати лише вимоги акціонерів не виправдано. Це перегукується з думкою Davis (Девіс) [9], який, на відміну від Фрідмана, підкреслював, що слід враховувати відповідальність компанії і давати відповіді на питання, що не належать до вузьких економічних, технічних та правових вимог компанії.

З плином часу з'являються концепція сталого розвитку та ЦСР і наголоси змінюються, зокрема актуалізуються питання висвітлення ініціатив корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) та СВД, які розглядаються як інструмент підвищення конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості і економічної ефективності компаній.

В Україні, тема СВД бізнесу бере початок з 2006 року. Саме тоді за ініціативи Представництва ООН в Україні було підтримано діяльність

української мережі Глобального договору ООН. Після чого став розроблятися міжнародний стандарт ISO 26000 «Керівництво з соціальної відповідальності». Вже у 2010 році було ініційоване створення Консультативної Ради з розробки проекту Національної концепції розвитку соціальної відповідальності бізнесу [6].

У сучасних умовах, за даними СББ Україна, загальна кількість вітчизняних організацій які дотримуються принципів соціально-відповідального бізнесу станом на грудень 2021 року становить 387 організацій (табл.Б.1, курсив автора). Дані таблиці свідчать, що найбільш соціально-відповідальними компаніями є представники оптової та роздрібною торгівлі (79 підприємств), виробники споживчих товарів (49), аграрно-промисловий комплекс (40), фінансові послуги та банківська справа (27).

З огляду це вважаємо за необхідне особливу увагу приділити сільськогосподарському сектору економіки, а саме СВД агрохолдингів, площа землекористування яких перевищує 10,0 тис. гектарів. Важливість аналізу саме агрохолдингів посилюється кількома ключовими аспектами:

- агрохолдинги залишаються незамінними у виробництві продуктів харчування, тобто товарів, які задовольняють основні потреби людини та забезпеченні продовольчої безпеки населення (прогрес у ЦСР 2);

- агрохолдинги в процесі виробництва харчових продуктів використовують ресурси та послуги, отримані з природного середовища, як прямо, так і опосередковано. Більше того, вони залишаються найбільшим користувачем землі, тобто природного середовища. Таке використання в основному стосується споживання води та корисних копалин, секвестрації вугілля та викидів парникових газів, а також підтримки біорізноманіття та родючості ґрунтів. Тому вони роблять дуже важливий внесок у функціонування екосистем та їх відновлення (ЦСР 12);

- агрохолдинги беруть участь у виробництві біомаси, використовуючи сонячну енергію, створюють справжню додану вартість для планети, що, у свою чергу, створює основу для нової перспективної форми

виробництва товарів, тобто біоекономіки. Така призначена для заміни економічного зростання на основі невідновлюваних ресурсів, використанням сонячної енергії для виробництва відновлюваних ресурсів, тобто біомаси (ЦСР 7, 12);

– агрохолдинги створюють робочі місця та фінансово забезпечують більшу населення. Зрозуміло, рівень зайнятості в сільському господарстві в розвинених країнах і створення економічної цінності (доходу) залишається незначним (кілька відсотків), але, наприклад, в Україні цей сектор залишається домінуючим (ЦСР 8, 2);

– агрохолдинги вносять величезний внесок у розвиток сільських громад, особливо тих, що знаходяться на периферії міських центрів, і в більшості випадків залишаються оплотом традицій, культури та національних цінностей (ЦСР 10).

Слід зауважити, що СВД вітчизняних компаній, включаючи агрохолдинги, традиційно містить 9 категорій (1. Підвищення динаміки інноваційного розвитку; 2. Відповідальне корпоративне управління; 3. Співпраця з групами впливу; 4. Розвиток людського капіталу; 5. Гідна праця та соціальний діалог; 6. Суспільний добробут; 7. Підприємництво та ініціативність; 8. Збереження та відтворення довкілля; 9. Відповідальна інтеграція у міжнародні ринки) [4].

Вітчизняний досвід провадження СВД агрохолдингами демонструє, що керівництвом акцентується увага здебільшого на екологічній та економічній відповідальності, етичній поведінці та благодійній діяльності, що у свою чергу прямо пропорційно впливає на ефективність їх діяльності та позитивно відображається на фінансових показниках діяльності за період.

Таким чином, ініціативи агрохолдингів щодо КСВ можуть, наприклад, бути потужним маркетинговим інструментом, допомагаючи компанії вигідно позиціонувати себе в очах споживачів, співробітників, інвесторів та регуляторів. Це також може призвести до інноваційних та новаторських рішень, які допоможуть діяти більш соціально-відповідально та збільшувати прибутки.

Переосмислення виробничого процесу таким чином, щоб компанія споживала менше енергії та виробляла менше відходів, наприклад, дозволяє їй стати більш екологічною, одночасно зменшуючи витрати на енергію та матеріали – цінність, яку можна представити у більш прозорий спосіб як постачальникам, так і клієнтам в умовах запровадження ЦСР.

1.2 Роль Цілей сталого розвитку у соціально відповідальній діяльності та ефективності бізнесу агрохолдингів

ЦСР на глобальному та національному рівнях, прийняті Організацією Об'єднаних Націй у 2015 році, спричинили серйозні зміни у поведінці економічних суб'єктів. Компанії приділяли більше уваги сталому розвитку та стали більш прозорими щодо цих зусиль для світу [10]. Одним із інструментів досягнення ЦСР є посилення нормативних вимог щодо розкриття компаніями інформації щодо ESG – критеріїв. Забезпечення прозорості бізнес-середовища та звітності щодо включення ЦСР у СВД компаній є запорукою ефективного моніторингу прогресу у досягненні ЦСР і у агросекторі.

Останнє десятиліття ознаменувалося динамічним розвитком регуляторних інструментів розкриття інформації на основі критеріїв ESG та ЦСР. Понад 300 державних та неурядових, обов'язкових та добровільних інструментів було запроваджено у 50 найбільших країнах за ВВП. Це викликало багато змін у різних сферах. Наприклад, аналіз відповідності вимогам ESG став невід'ємною частиною інвестиційного процесу, враховуючи все більшу увагу, яка приділяється стійкості та впливу на суспільство, інвестування в компанію або бізнес. ESG інвестування включає фінансову та етичну парадигму, щоб визначити пріоритети інвестицій, які позитивно впливають на суспільство та світ. ESG-інвестування стали помітною галуззю, складаючи значну частину глобальних портфельів акцій і фондів [11].

Згідно з опитуванням глобальних інституційних інвесторів MSCI (Morgan Stanley Capital International) 2021 року (опитування 200 установ власників

активів із загальною вартістю активів на суму приблизно 18 трильйонів доларів), понад три чверті (77%) інвесторів «значно» або «помірно» збільшили інвестиції ESG у 2020 році, при цьому цей показник зростає до 90% для найбільших установ (понад 200 мільярдів доларів активів).

За допомогою програми бібліометричного аналізу Publish or Perish було проаналізовано ряд публікацій за базою даних Google Scholar за останні 2011-2021 за ключовими словами Sustainability transparency AND Agriculture performance та SDG AND Agriculture performance. Порівняльний аналіз індикаторів бібліометричного аналізу (таблиця Б.1 додатку Б) свідчить про те, що тематика впливу ЦСР на фінансову ефективність компаній агросектору є менш представленою у наукових колах, аніж тематика впливу прозорості зі сталого розвитку фінансову ефективність компаній агросектору. На основі відбору найбільш релевантних публікацій з числа вибірки бібліометричного аналізу (табл. Б.2 додатку Б) можна зробити висновок, що на поточний момент всі компанії без виключення зазнають тиску щодо виконання ними ESG – критеріїв. Проте практика розкриття інформації зі сталого розвитку, як щодо якості, так і з приводу кількісних індикаторів потребує змін. Результати дослідження, які базувалися на практиці розкриття ESG 57 європейськими агропромисловими компаніями, свідчать, що більша прозорість та підзвітність сприяють підвищенню прибутковості бізнесу [23].

Інший ж автор стверджує, що, корпорації повинні оптимізувати як соціальну, так і ділову цінність, використовуючи свій основний бізнес для отримання фінансових прибутків, яких очікують їхні власники, і, в тандемі, допомагати суспільству вирішувати його найважливіші проблеми [24].

На мікрорівні фінансові результати компаній із соціально-відповідальними інвестиціями кращі за традиційні [13]. Позитивний вплив можуть забезпечити різноманітні соціально відповідальні заходи – як внутрішні, так і зовнішні. Зокрема, є очевидні зв'язки між інвестиціями в людський капітал, включаючи практики розвитку персоналу, та результативністю фірми. Ці зв'язки характерні для підприємств різного віку та

розміру і перш за все відповідальні практики впливають на фінансові результати.

Компанії використовують ЦСР та ESG для комунікації із зацікавленими сторонами та наголошують на їх фундаментальній ролі у створенні вартості, соціальних вигодах, зменшенні ризиків, підвищення власної фінансової ефективності. Дослідження вітчизняних науковців показали, що чим більше критеріїв ESG використовується для регулювання розкриття інформації, тим вище рейтинг країни в рейтингу 50 найбільших економік [12]. Найбільш значний вплив має розкриття недержавних корпоративних ESG.

О. Г. Соколом було розроблено парадигму розвитку звітності про сталий розвиток аграрних компаній. Така парадигма базується на ESG – критеріях та стадіях зростання обліково-аналітичного забезпечення сталого розвитку. Очікується, що це сприятиме формуванню прозорої системи звітності для зацікавлених сторін та забезпечить ефективність управлінського процесу сільськогосподарських підприємств [22, с.267]. Ним також були розроблені концептуальні основи забезпечення транспарентності бухгалтерського обліку аграрних компаній політиці сталого розвитку (рис. Б.1 додаток Б). Це підтверджує той факт, що якісні та достовірні дані представлені у звітності зі сталого розвитку сільськогосподарських компаній забезпечують підвищення інвестиційної привабливості, сприяють конкурентоспроможності підприємства (на продовольчих та фондових ринках) та збільшують рівень довіри споживачів.

Вітчизняні науковець Пластун О. та ін. досліджували розкриття інформації про ESG та конкурентоспроможність країн і виявили статистично значущі відмінності в регулюванні розкриття ESG між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються [14]. Регулювання розкриття інформації ESG впливає на загальну конкурентоспроможність країни.

Прийняття Україною національної цільової системи ЦСР у 2017 році об'єднує її зі світовою спільнотою. Проте рівень прогресу ЦСР в Україні порівняно з 50 провідними країнами світу є низьким – 46 місцем із 149 країн у

Глобальній базі показників ЦСР за 2020 рік. Іншими науковцями було визначено, що активність КСВ в Україні відносно низька через низьке сприйняття ідеології сталості [15]. Тоді як Пластун О. та інші дослідили Цілі сталого розвитку (ЦСР – 2 та 12) у сільському господарстві для Чеської Республіки та України та виявили, що проблеми в їх досягненні є подібними для цих країн [14].

Макаренко І. та іншими авторами було проаналізовано звітність щодо сталого розвитку в Україні в розкритті ESG на основі Індексу звітів про якість та відповідність банку та продемонстровано низький рівень відповідності в країні [16], а також Костенко О. та ін. дослідили роль інтегрованої звітності в процесі прийняття інвестиційних рішень [17]. Відтак, досліджені вище праці вітчизняних та закордонних науковців підтверджують роль ЦСР в розвитку соціально-відповідального бізнесу.

Сільське господарство відіграє основоположну роль у повсякденному житті, забезпечуючи засоби до існування для однієї третини світового населення та забезпечуючи виробництво їжі. На цей сектор припадає 9,5% валового внутрішнього продукту (ВВП) у країнах, що розвиваються, і 26% ВВП у найменш розвинених країнах світу. У 2018 році сільське господарство додало світовій економіці 3,3 трильйона доларів, що на 50% більше, ніж у 2008 році (2,2 трильйона доларів США).

Сільське господарство є не лише ключовим сектором державної підтримки [18], але й однією з ключових сфер для досягнення ЦСР, оскільки воно стосується продовольчої безпеки, голоду, безвідходного виробництва та зменшення забруднення навколишнього середовища [19]. За даними GIIIN, найбільший вплив виявився на ЦСР 8 «Гідна праця та економічне зростання» (81%), ЦСР 2 «Подолання голоду» (68%), ЦСР 12 «Відповідальне виробництво та споживання» (62%).) та ЦСР 1 «Подолання бідності» (57%) [20].

Основними принципами ведення відповідального агробізнесу, заснованого на стійких інвестиціях для компаній у всьому світі, є принципи харчового та сільськогосподарського бізнесу, розроблені мережею Глобального

договору ООН. Орієнтація агрокомпаній на ці принципи є показником їх високої екологічної відповідальності. Досягнення певного рівня прозорості сприяє підвищенню інвестиційної привабливості компаній та можливості розподіляти та окупувати інвестиції в ЦСР [37].

Вітчизняні підприємства стали на шлях виконання ЦСР з 2015 року, за результатами дослідження проведеного Platfor.ma за 6 років вже є успішні звершення щодо досягнення ЦСР (Додаток В). Варто зауважити, що агрохолдинги, також представлені серед компаній, які сприяють сталому розвитку (табл. Б.4).

Щодо агрохолдингу Кернел, то такий являється найбільшим виробником та експортером соняшникової олії, який протягом останніх трьох років інвестував понад 170,0 млн доларів інвестицій у проекти відновлюваної енергетики. Також варто відзначити, що внаслідок провадження екологічно-відповідального бізнесу викиди парникових газів скоротилися на 84%, а енерговитрати – на 9%. Керівництво агрохолдингу Астарта-Київ регулярно інвестує кошти на навчання молоді, яка проживає у сільській місцевості для реалізації важливих ініціатив в межах громад.

Таким чином, умови сталого розвитку знаходять своє відображення в конкретній діяльності компанії. Для вирішення різноманітних завдань, які стоять перед агрохолдингами, необхідно вжити заходів, спрямованих на узгодження мікро- та макроекономічних критеріїв процесу виробництва сільськогосподарської продукції. Це фундаментальна основа концепції сталого розвитку агрохолдингів. Безсумнівно, основним заходом є організація сільськогосподарського виробництва таким чином, що передбачає мінімізацію використання природних ресурсів та забезпечення сприятливого екологічного впливу за одночасної максимізації їх фінансової ефективності.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ ЦСР, ПРОЗОРІСТІ СОЦІАЛЬНО-ВІДПОВІДАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ АГРОБІЗНЕСУ

2.1 Оцінювання рівня розкриття інформації зі сталого розвитку у звітності вітчизняних та закордонних агрохолдингів

На основі даних українських сільськогосподарських компаній, необхідно підтвердити, що питання прозорості сталого розвитку є важливим елементом сьогодні. Для цього розроблено методологію Індексу прозорості сталого розвитку (STI), яка застосовується до 100 провідних сільськогосподарських компаній України. Вибірки найбільших компаній були сформовані для проведення порівняльного дослідження прозорості сільськогосподарських компаній в Україні та їх розкриття щодо ЦСР 2 та 12.

Для відбору українських компаній використовувався дані представлені у 2021 році на сайті Latifundist [1] (табл. Г.1, додатку Г). У ньому представлено 100 кращих агрохолдингів України за розміром земельного банку, які і були відібрані нами для подальшого дослідження.

Дані таблиці свідчать, що серед найбільших вітчизняних землевласників є такі агрохолдинги як: Кернел, Ukrlandfarming, МХП, Агропросперис (НСН) та Астарта-Київ. Вони займають лідируючі позиції у рейтингу протягом останніх 5 років, тоді як їх банк у порівнянні з 2016 роком скоротився приблизно на 2% (до 2,05 млн.га) варто також відмітити, що місце у рейтингу (ранг) кожної із компаній свідчить про прозорість їх діяльності та рівень фінансової ефективності. Зауважимо, що прозора СВД агрохолдингів слугує інструментом виходу на фондову біржу (наприклад агрохолдинги МХП та «Аванград» торгували на Лондонській фондовій біржі), дає змогу збільшити капіталізацію землі, а через впізнаваність компанії збільшується її прибуток та рівень довіри громадян, тобто фінансова ефективність.

Попередньо для кожної компанії були проаналізовані веб-сайти та останні опубліковані звіти про стійкість. Дослідження проводилося в березні 2021 року. Методологія дослідження включала авторську анкету про стан розкриття компаніями інформації про ЦСР та КСВ, акцентуючи увагу на певних ESG-критеріях через контент-аналіз сайтів та звітів агрокомпаній. Список запитань містив окремі параметри та їх варіанти, які описують стан розкриття інформації про сталий розвиток сільськогосподарськими компаніями (табл. Д.1, додатку Д). Така анкета була використана для українських компаній, щоб охарактеризувати їхню прозорість та відповідність діяльності ЦСР.

Враховуючи необхідність кількісного опису результатів дослідження, дана анкета була перетворена в двійкову форму (табл. Е.1, додатку Е). Вона дає змогу нормалізувати значення досліджуваних інформаційних параметрів та звітів про стійкість українських агрохолдингів та розрахувати рівень їх стійкості, шляхом визначення індекс прозорості (STI).

Алгоритм методу нормалізації значень параметрів розкриття інформації про сталості, КСВ та ЦСР у звітності агрохолдингів у зазначених межах є наступним. Спочатку необхідно знайти кількість параметрів для індексу, кількість перевірених критеріїв і встановити максимальне значення оцінки. Нехай максимальне значення індексу буде від 0 до 100. Тоді алгоритм складається з наступних кроків: знаходження мінімальної та максимальної кількості критеріїв оцінки $[min; max]$, знаходження кількості перевірених критеріїв – x , встановлення максимального значення для k , розрахунок значення рейтингу за рівнянням 1.

$$y = \left(\frac{x - min}{max - min} \right) * k, \text{ де } x \neq min; \quad (1)$$

Розраховані значення індексу представлені за 100-бальною шкалою з буквеною системою оцінки. Мінімальна точка – Е, тоді як максимальна – А. Всього існує 5 наборів оцінок з певними інтервалами, які можна представити таким чином: 1. А [80;100]; 2. Б [60;80]; 3. С [40;60]; 4. Д [20;40]; 5. Е [0;20]

Нижче наведено приклад розрахунків STI для випадку «Кернел» (українська агрокомпанія). З 25 загальних оціночних параметрів 11 було перевірено для «Кернел» (рівн. 1):

$$STI_{\text{Кернел}} = \left(\frac{11 - 0}{25 - 0} \right) * 100 = 52,0 \text{ (C)}$$

За результатами розрахунку STI (додаток Д) ми отримали наступні результати (табл.2.1). Середнє значення індексу для всіх 100 компаній становить 46,58 бали. Проте є значні розбіжності цих значень (максимум 92 бали для «Астарти», а мінімальний 0 є у 29 компаній).

Варто відзначити про зв'язок між звітністю компанії та її правом власності: якщо компанія має іноземне керівництво, це є гарантією того, що вона добре працює зі звітністю, винятком є лише звітності компанії «Прометей». Щодо агрохолдингів з українським управлінням, то такої залежності не виявлено. Більше того, великий розмір і оборот компанії не гарантують, що вона матиме кращу звітність (якщо взагалі буде), ніж компанія з невеликим земельним банком.

Таблиця 2.1 – Групування агрохолдингів України за значенням індексу STI

Діапазони індексу	Кількість компаній	Середнє значення	Компанії
A [80;100]	1	92,0	Астарта-Київ
B [60;80]	1	68,0	AgricomGroup
C [40;60]	5	44,8	Кернел, МХП, Нібулон, GoodvalleyUkraine, Арніка
D [20;40]	27	23,4	CleverAgro, GrainAlliance («Баришівська зернова компанія»), Agromino, Україна-2001, FozzyGroup
E [0;20]	66	4,7	Агротон, AgroGeneration, Екопрод, Сільгосппродукт, AvisУкрагро

Джерело: авторські розрахунки

Аналіз кореляції (коефіцієнт кореляції = -0,25) дає попередні докази того, що між рангом і STI існує зворотний зв'язок: чим вище STI – тим краще місце в рейтингу загальної ефективності займає агрокомпанія (або навпаки: чим краще

позиція компанії в рейтингу – тим вище STI). Щоб знайти відповідь на питання, хто із представників визначених груп є драйверами формування звітності зі сталого розвитку проводиться тест Грейнджера на основі STI або рангу (порядкове місце агрокомпанії у загальному списку топ 100). Результати розрахунків представлені в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Результати розрахунків тесту на причинність Грейнджера: рангу (Rank) та STI

	F	p-value
Тест на причинність Грейнджера: $Y(\text{Rank}) = f(\text{STI})$	7.75	0.01
Тест на причинність Грейнджера: $Y(\text{STI}) = f(\text{Rank})$	1.24	0.27

Як видно, рушійним фактором є STI, що свідчить про таке: чим більше зусиль компанія вкладає у прозорість звітності зі сталого розвитку, тим вища їх позиція в рейтингу. На основі цих результатів оцінюється проста лінійна регресія $Y(\text{Rank}) = f(\text{STI})$ для кількісної оцінки параметрів зв'язку; результати представлені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Результати регресійного аналізу: випадок $Y(\text{Rank}) = f(\text{STI})$

Параметр	Значення
MeanRank (a_0)	59.24 (0.00)
Slopeforthe STI(a_1)	-0.47 (0.01)
F-test	6.21 (0.01)
Multiple R	0.25

Примітка: P-значення в дужках

Результати показують, що ранг можна описати наступним рівнянням:

$$\text{Rank}_i = 59.24 - 0.47 \times \text{STI}_i \quad (2)$$

тобто існує негативний зв'язок між рангом агрокомпанії у рейтингу загальної ефективності і балом STI. Це означає, що чим вищий бал STI, тим краще положення компанії в рейтингу. У ході дослідження також було оцінено

регресію з фіктивними змінними для $Y(\text{Rank})=f(A;B;C;D;E)$; результати розрахунків наведені в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Результати регресійного аналізу: випадок $Y(\text{Rank}) = f(A;B;C;D;E)$

Параметр	Значення
MeanRank (a_0)	51.00 (0.08)
Slopeforthe A (a_1)	-46 (0.27)
Slopeforthe B (a_2)	0 (-)
Slopeforthe C (a_3)	-13.6 (-)
Slopeforthe D (a_4)	0.04 (0.99)
Slopeforthe E (a_5)	4.70 (0.87)
F-test	1.18 (0.32)
Multiple R	0.22

Примітка: P-значення в дужках

Як бачимо, рейтинг буде вищим за середній для компаній груп А, В, С. Приналежність до груп D і E означає, що компанія буде оцінена нижче середнього. Це свідчить на користь залежності рангу від показника STI і, таким чином, прозорості компанії.

Підводячи підсумок проведених розрахунків, варто зауважити, що прозорість агрокомпаній у сфері сталого розвитку є важливим елементом у сучасних умовах господарювання. Тому як наслідок мають бути розроблені та ефективно відповідні методи звітності.

2.2 Інтерпретація звітності зі сталого розвитку українських агрохолдингів

Глобальний договір ООН – це наднаціональна організація, яка об'єднує компанії, які підписали десять принципів соціально сприятливої, екологічно чистої політики, яка захищає права людини, бореться з корупцією та активно просуває ЦСР. Глобальна мережа включає 13 555 компаній із 162 країн, опубліковано 81 808 звітів (комунікації щодо досягнення цих принципів). В

Україні підписантами є 107 відомих компаній, таких як агропромисловий холдинг Астарта-Київ, МХП, Кернел [3].

Як наслідок, ми бачимо недостатнє залучення компаній аграрного сектору до комунікації щодо прогресу в ЦСР в Україні. Ці комунікації можуть мати місце не тільки у звітах підготованих у відповідності до принципів Глобального договору ООН, але й у звітах про сталість, складених за одним із багатьох стандартів (SASB, CDP, GRI) тощо. Провідною кодифікованою системою звітності щодо сталого розвитку є Система стандартів GRI. Загалом він представляє 15 588 організацій з 63 582 звітами.

В Україні за час існування бази 22 компанії опублікували 78 звітів. Ці ж три агрокомпанії є підписантами Генасамблеї ООН (агропромисловий холдинг «Астарта-Київ», «МХП», «Кернел»). Ці дані вказують на незначне представництво сільськогосподарських компаній в обох країнах у загальноприйнятих базах для розкриття інформації про сталість.

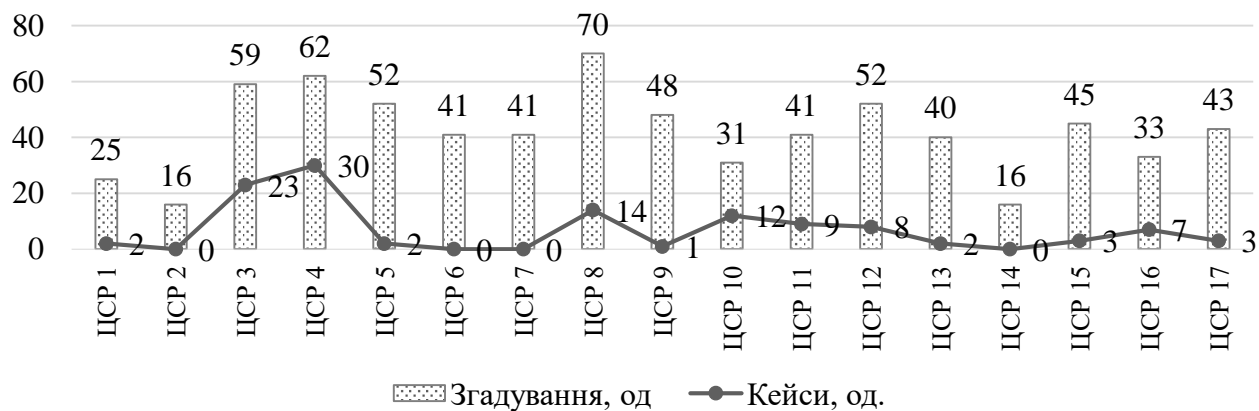

Рисунок 2.1 – Умова включення ЦСР у діяльність українських компаній за даними Центру CSR Ukraine

Джерело: складено автором за даними CSR Ukraine[4]

Велике дослідження щодо включення ЦСР у діяльність українських компаній недержавними установами проводять CSR Ukraine та Мережа Глобального Договору ООН в Україні. Зокрема, останнє дослідження 2020 року включало аналіз 116 випадків від 64 компаній щодо КСВ у 2016-2019 роках та

97 нефінансових звітів компаній, які є найбільшими платниками податків у 2015-2019 роках (рис. 2.1).

Дані рисунка свідчать, що ЦСР 2 є однією з найменш згадуваних цілей компаній. Переважна більшість компаній входять до ТОП-100 українських компаній гірничодобувної, металургійної та енергетичної сфери.

Щодо ЦСР 12, внесок українських компаній насамперед полягає в проведенні освітніх заходів щодо роздільного збору та поводження з відходами. Проте, згідно з динамікою показників ЦСР 12, прогрес у цій сфері недостатній.

У той же час, ЦСР 2 і 12 частково інтегровані в корпоративні стратегії стійкості, інвестиційні стратегії та практики КСВ. Рішенням цієї проблеми може бути заохочення компаній до розкриття ЦСР та впровадження жорстких вимог щодо включення цілей у формування звіту про управління та ключових показників компаній з точки зору ЦСР.

Мережа Глобального договору ООН в Україні надає альтернативні дані щодо включення ЦСР 2 та 12. Зокрема, у 2020 році було введено перший кейс щодо реалізації ЦСР 2 у діяльності компаній та 3 випадки щодо ЦСР 12 (Таблиця И.1, додатку И).

Детальний аналіз справ Мережі Глобального договору ООН у контексті поставлених цілей та рішень, спрямованих на їх досягнення, дозволив зробити висновок, що перш за все, розслідувані випадки не стосуються агропромислових компаній. MetroCash&CarryUkraine, FoodBank, Дочірня компанія з іноземними інвестиціями PernodRicardUkraine опосередковано залучена до харчової промисловості.

На жаль, представлені кейси не містять даних про інвестиції в ці проекти, що пов'язано насамперед із недостатнім розкриттям ЦСР українськими компаніями та низькою якістю їх комунікації із зацікавленими сторонами.

Наступним етапом дослідження є порівняння аналізу прозорості українських агрохолдингів за базовою анкетною. Так, характеризуючи дані сільськогосподарських компаній за розкриттям стійкості (рис. 2.2), слід зазначити, що 37% українських компаній свого веб-сайту. Це не дозволяє

зробити висновок про рівень їх прозорості в ініціативах КСВ та ЦСР. Три українські компанії мають непрацюючі сайти (Світанок, FreedomFarm, Greenstone).

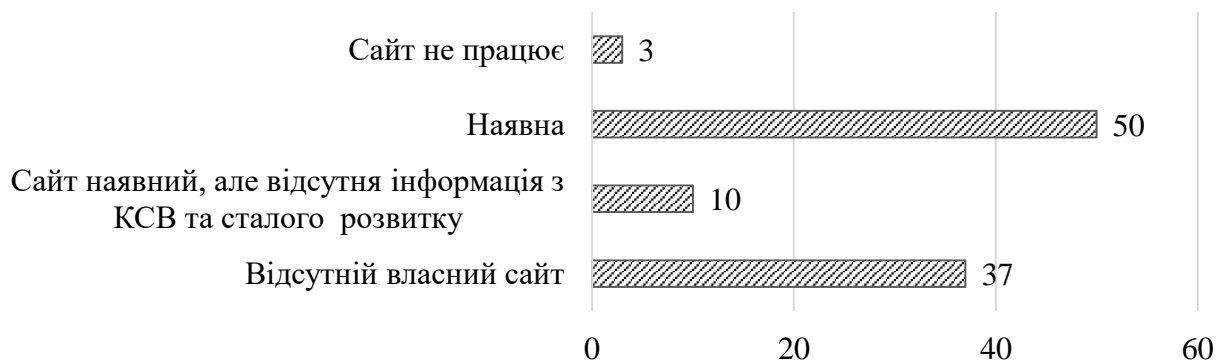

Рисунок 2.2 – Наявність інформації щодо сталого розвитку на веб-сайтах українських компаній станом на березень 2021 року

Джерело: складено автором за даними сайтів та звітів компаній

Половина проаналізованих українських агрохолдингів мають інформацію про ЦСР та КСВ на своїх веб-сайтах. 59 із 100 українських агрохолдингів не оприлюднили політику КСВ на своїх веб-сайтах. Водночас така політика не корелює з розміром земельного банку підприємства. Зокрема, п'ять компаній з топ-10 агрохолдингів України (Агропросперіс, Мрія, Епіцентр Агро, HarvEastHolding, ІМК) не мають політики стійкості, а деякі компанії мають свій веб-сайт (Агропросперіс, Мрія, Епіцентр Агро).

Кернел має найбільшу кількість формалізованих політик корпоративної стійкості (номер один у рейтингу Latifundist за розміром земельного банку). Вона висвітлює питання стійкості, охорони навколишнього середовища, співробітництва громад, охорони праці, промислову, технічну та транспортну безпеку. «Астарта-Київ» третя в рейтингу і має політику сталого розвитку, план взаємодії із зацікавленими сторонами та політику боротьби з корупцією.

19 із 41 українських компаній інтегрували деякі сфери підзвітності, прозорості та сталого розвитку на рівні політики в корпоративне управління. Переважна більшість має політику сприяння розвитку сільських районів,

проектів та громад (рис. 2.3). На другому місці – загальна політика щодо КСВ, сталого розвитку, взаємодії із зацікавленими сторонами (7 компаній). На третьому місці – набір політик, що характеризують різні сфери корпоративного волонтерства, благодійної діяльності та створення безпечних умов праці (5 політик). Аналіз українських агрохолдингів за тривалістю звітності про сталий розвиток (згідно з переліком доступних звітних періодів, розкритим у звітності) показує, що більшість компаній охоплюють традиційну фінансову звітність за останні 3-5 років. Традиції звітності про сталість дотримуються лише «Астарта» (8 звітів за 2013-2020 рр.), МХП та Кернел (6 нефінансових звітів за 2015-2020 рр.).

Рисунок 2.3 – Типи політики сталого розвитку 100 найбільших агрохолдингів України станом на березень 2021 р.

Джерело: складено автором за даними сайтів та звітів компаній

Щодо формату розкриття інформації про стійкість та його цілей, то прозорість українських агрокомпаній є досить негативною. Це пов'язано з тим, що 50% компаній не розкривають проблеми стійкості (рис. 2.2) і не подають навіть загальнодоступну фінансову звітність на своїх веб-сайтах. Рисунок 2.4 підтверджує цю негативну тенденцію в українських агрохолдингах.

Окрім двох категорій українських агрохолдингів (50% тих, що не розкривають про себе, і 31%, які надають окрему інформацію про стійкість у річній фінансовій чи консолідованій фінансовій звітності), існує група агрохолдингів на чолі з Кернелом. Ці 8% із 100 компаній мають окремий розділ

у річному звіті, який описує їхній прогрес у напрямку сталого розвитку та його цілі для зацікавлених сторін. Звіти про нефінансову звітність та сталий розвиток, як правило, публікують лише МХП та Астарта. Інформація щодо сталого розвитку та КСВ представлена на корпоративних сторінках компаній «АПК-Інвест», «Зелена Долина», «Кусто Агро» та «КСГ Агро». Інші розкриття інформації щодо сталого розвитку українськими компаніями є спорадичними.

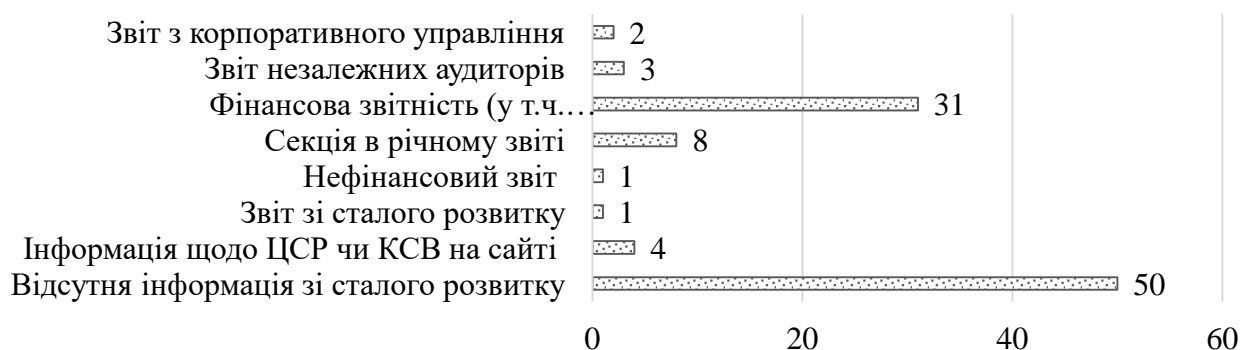

Рисунок 2.4 – Формат подання інформації про сталість на веб-сайтах українських компаній станом на березень 2021 року

Джерело: складено автором відповідно до сайтів компаній та звітів про сталий розвиток

Важливим маркером прозорості українських агрохолдингів та їх відповідності вимогам законодавства щодо нефінансової звітності в Україні є їх відповідність (як великі та середні компанії) вимогам Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» до підготувати управлінський звіт та розкрити відповідно до критеріїв ESG.

Із 100 опитаних українських агрохолдингів лише 14% опублікували управлінські звіти, які охоплюють соціальні, екологічні та управлінські аспекти, стратегію операційного середовища компанії. У цьому аспекті найуспішнішими компаніями є МХП, Агропросперис, Астарта, Вітагро, Нібулон, AgroGeneration, Західний Буг, DniproAgroGroup, Україна-2001, Аграрна технологічна компанія, A.G.R. Group, SAT, Екопрод, CygnetAgrocompany, Kischenzi.

Відповідно до рівня розкриття на основі критеріїв ESG, прозорість агрохолдингів в Україні представлена на рисунку 2.5. Українські агрохолдинги в основному розкривають свої ініціативи щодо екологічних та соціальних аспектів сталого розвитку та їх критерії. Крім того, українські компанії приділяють більше уваги боротьбі з корупцією та належним практикам управління, а також 13 українських компаній висвітлюють у своїй діяльності екологічні, соціальні, державні та антикорупційні ініціативи.

Рисунок 2.5 – Рівень розкриття за критеріями ESG за агрохолдингами України

Джерело: складено автором за даними сайтів та звітів компаній

Крім того, з топ-10 українських агрохолдингів усі критерії висвітлюють 6 компаній (1 місце Кернел, 2 – МХП, 4 – Астарта-Київ, 5 – Мрія, 7HarvEastHolding, 8 – ІМК, 16 – Нібулон, 24 – GrainAlliance (Баришівська зернова компанія), 27 – Західний Буг, 28 – Agromino, 38 – Україна-2001, 49 – AgricomGroup, 79 – Арніка). Це побічно підтверджує відсутність зв'язку між обсягом земельного банку компанії та його прозорістю щодо сталого розвитку та ЦСР.

Характеризуючи рівень розкриття інформації українських компаній щодо деяких ЦСР (рис. 2.6), слід зазначити, що лише 11 компаній в Україні надають інформацію про певні цілі. Лідером є Астарта, яка інтегрувала в свою діяльність усі цілі, крім 16. ЦСР 2 (7 компаній) найбільш активно впроваджуються українськими компаніями. Жодна компанія не звертає уваги на ЦСР 9, ЦСР 7, тоді як 8 та 13 ЦСР реалізують 5 компаній, а ЦСР 3 і 12 – 4 (рис. 2.7). Цілі та інвестиції в ЦСР 2 представлена у звітній інформації Кернел, МХП, Астарта-Київ, Нібулон, AgricomGroup, Arnica, GoodvalleyUkraine. ЦСР

12 висвітлюється у звітах Кернел, Астарта-Київ, Арніка, Гудваллі Україна. Дві українські компанії, окрім 17 ЦСР, згадують інші актуальні цілі, пов'язані з КСВ та сталим розвитком.

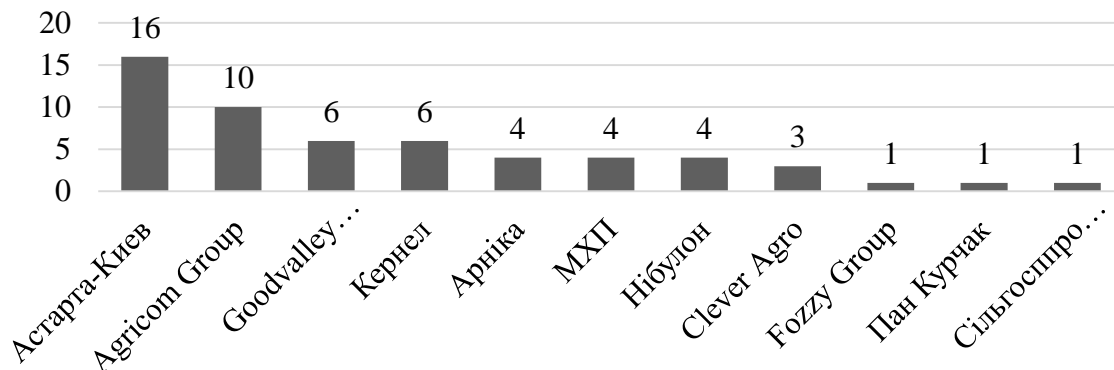

Рисунок 2.6 – Рівень розкриття українськими компаніями ЦСР станом на березень 2021 року

Джерело: складено автором за даними сайтів та звітів компаній

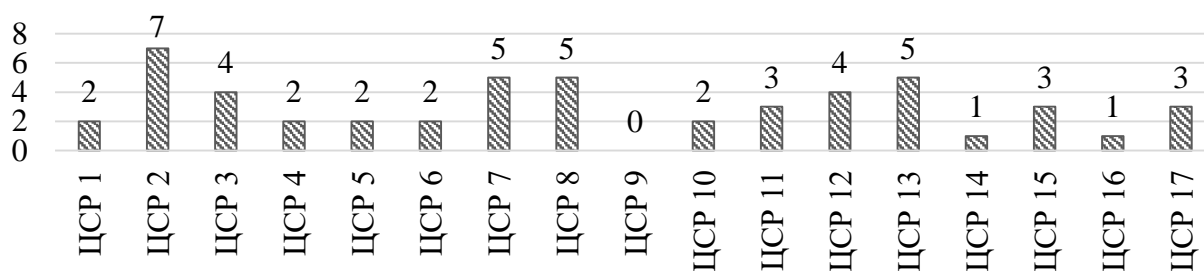

Рисунок 2.7 – Рівень розкриття українськими компаніями інформації про ЦСР на березень 2021 року

Джерело: складено автором за даними сайтів та звітів компаній

Наприклад, будучи підписантом Глобального договору ООН, компанія Кернел поставила перед собою мету, пов'язану з ESG – зменшити інтенсивність викидів парникових газів на 5% протягом п'яти років у бізнесі з переробки олійних культур. Загальне бачення AgricomGroup в контексті ЦСР звучить як створення потенціалу українського села.

Таким чином, проведений аналіз підтвердив факт недостатньої залученості агрохолдингів до комунікації щодо прогресу в ЦСР. Так, половина

досліджених компаній не звітують про результати діяльності у напрямку КСВ, тоді як окремі підприємства виступають передовиками розкриття кількісної та якісної інформації за ESG критеріями. Такий стан речей є свідчення поширення ролі КСВ поміж представників аграрного бізнесу, проте кількісна оцінка їх вкладу у ЦСР потребує подальшого аналізу та оцінки.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ СВД АГРОХОЛДИНГІВ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ ФІНАНСОВОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

Звітність щодо ЦСР є важливим інструментом для передачі інформації про за ESG-критеріями від агрохолдингів до їхніх зацікавлених сторін. На додаток до підтримки реалізації стратегії СВД компанії, звітування щодо прогресу за ЦСР може дати можливість стейкхолдерам компаній відстежувати ефективність і визначати ключові ризики та можливості подальшого розвитку. Разом з тим, поряд з формалізацією впливу ЦСР та прозорості СВД діяльності на загальну ефективність агрохолдингів, визначення ефективності їх СВД.

У праці О.В. Мельниченко [26] було обґрунтовано необхідність розрахунку показника стабільності, який дозволяє визначити вплив зміни отриманого компанією прибутку на її соціальну активність. Але у дослідженій праці його рекомендується рахувати через співвідношення змін всіх витрат на КСВ до зміни чистого прибутку (у відсотках) за відповідний період. На нашу думку, дана методологія є не зовсім правильною, тому що не всі компанії мають позитивний фінансовий результат, а мають нерозподілений збиток. І тоді це унеможливає оцінку ефективності такої діяльності. Тому вважаємо, що для репрезентативності та порівнюваності діяльності агрохолдингів у напрямку ефективності СВД варто досліджувати коефіцієнт внеску в ЦСР (K_{SDG}) через співвідношення витрат компанії понесених на СВД за фінансовий рік ($V_{СВД_n}$) до чистого доходу за відповідний рік (ряд. 2000) (I_n). Розрахунок такого показника є доречним через те, що досліджувані нами ТОП 100 агрохолдингів витрачають різні суми інвестицій у забезпечення екологічної, етичної та соціальної стійкості (обсяги коштів на СВД деколи відрізняються в десятки разів поміж агрохолдингів). Тоді як визначений показник дасть змогу кількісно оцінити внесок компанії у реалізацію політики СВД через порівняння його з середніми показниками по галузі, країні чи світу загалом (запропонована формула розрахунку представлена у рівн. 3)

$$K_{SDG} = \frac{V_{СВДn}}{I_n} \times 100\%, \text{ де } n - \text{рік} \quad (3)$$

Такі результати розрахунків можуть показати, що компанія яка знаходиться в ТОП-10 агрохолдингів щодо розвитку СВД реально матиме такий самий вплив на сталий розвиток, як і компанія яка володіє меншим земельним банком, проте значну частку отриманих коштів від виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції інвестиції у власну екологічну та СВД діяльність. З метою розрахунку коефіцієнту внеску в ЦСР (K_{SDG}) з проаналізованих 100 сайтів агрохолдингів була відібрана інформація щодо соціальних та капітальних інвестицій, витрат на навчання персоналу та витрат на боротьбу COVID-19 (загальна сума таких витрат складає показник $V_{СВДn}$). На жаль, не всі агрохолдинги оприлюднюють свої витрати на СВД у звіті про сталий розвиток, що підтверджує важливість вимог щодо підвищення прозорості СВД і розкриття витрат на досягнення ЦСР. Відтак, був розрахований визначений коефіцієнт для 10 агрохолдингів (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Результати розрахунків внеску агрохолдингів у реалізацію політики СВД за 2020 рік

Компанія	Ранг за $V_{СВДn}$	K_{SDG}	Місце в рейтингу Latifundist
Росток-холдинг	9	8	44
Укрпромінвест-Агро	4	2	10
AgroGeneration	6	44	24
Астарта-Київ	5	19	5
Кернел	2	10	1
Епіцентр-Агро	1	24	7
МХП	3	1	3
Західний Буг	7	1	28
Нібулон	8	1	17
Аграрна технологічна компанія	10	1	50

Джерело: авторські розрахунки

Дані представлені у табл. 3.1, зокрема показник «ранг за $V_{СВДn}$ » побудований на основі зальної суми витрат на СВД понесених 10 агрохолдингами, де 1 свідчить про найбільшу суму коштів, а 10 про найменшу.

Так, агрохолдинг Епіцентр-Агро витратив найбільшу суму коштів на СВД, що у вартісному вираженні складає близько 12 млрд.грн, тоді як агрохолдинги Аграрна технологічна компанія та Рісток-холдинг витратили 1,5 млн.грн та 6,4 млн. грн. відповідно. Також видно, що компанія Кернел та Епіцентр-Агро, які посідають перші місця щодо кількісної величини понесених витрат на СВД у співвідношенні із доходом отриманим за фінансовий рік спрямували 10% та 24% доходу.

Тож, запропонована методологія розрахунку підтверджує той факт, що компанії, які є меншими (за обсягами земельного банку, розмірами доходу) більш сприяють реалізації політики КСВ у порівнянні великими агрохолдингами. Використання запропонованої методології розрахунку у подальшому дасть змогу кількісно оцінити рівень реалізації КСВ та сформувані відповідні рейтинги компаній, що позитивно вплине на ефективність їх господарської діяльності. У майбутньому це сприятиме нарощуванню рівня довіри всіх зацікавлених сторін. На основі проведених досліджень було підтверджено, що прозорість сталого розвитку в аграрних компаніях сьогодні є важливим елементом їх ефективної діяльності. Серед напрямів, які стосуються удосконалення прозорості для ефективної СВД агробізнесу слід виокремити:

- розроблення методологій складання і подання звітності зі сталого розвитку та її індикаторів у розрізі ESG-критеріїв щодо прогресу за ЦСР (насамперед 2 та 12) агрокомпаній, процедури перевірки такої звітності аудиторами;

- запровадження уніфікованих вимог щодо достовірності фінансової та звітності зі сталого розвитку, специфічних для агрокомпаній та її обов'язкового аудиту;

- удосконалення методології розрахунку внеску підприємств агропромислового комплексу у реалізація політики КСВ та оцінювання ефективності СВД;

– врахування підходів до обов’язкового аудиту суспільно значимих аграрних компаній, сприяння доброчесності у практиці розкриття інформації у сільському господарстві.

ВИСНОВКИ

У роботі основну увагу було приділено дослідженню впливу сталого розвитку та прозорості сільськогосподарських компаній на ефективність їх діяльності в Україні. Було визначено, що корпоративна соціальна відповідальність бізнесу є маркетинговим інструментом. Доведено, що такий інструмент допомагає бізнесу краще позиціонувати себе в очах споживачів, співробітників, інвесторів та регуляторів. Проаналізований досвід показав, що ефективне застосування КСВ здатне призвести до інноваційних та новаторських рішень, які допоможуть діяти більш соціально-відповідально та збільшувати прибутки.

Далі було підтверджено, що сільське господарство є ключовою сферою для просування прогресу в ЦСР 2 та 12. Незважаючи на докази того, що практика стійкого сільського господарства є важливою для бізнесу, зусилля щодо досягнення і розкриття ESG-критеріїв у сільському господарстві дуже обмежені. Однією з причин такого стану є недостатня прозорість та висвітлення прогресу зі сталого розвитку та ЦСР з боку аграрних компаній, що негативно позначається на їх фінансовій ефективності. Результати бібліометричного аналізу підтвердили дану тезу. Для вирішення різноманітних завдань, які стоять перед агрохолдингами, необхідно вжити заходів, спрямованих на узгодження як мікро- так і макроекономічних критеріїв процесу виробництва сільськогосподарської продукції. Це фундаментальна основа концепції сталого розвитку агрохолдингів. Визначено, що основним заходом є організація сільськогосподарського виробництва таким чином, що передбачає мінімізацію використання природних ресурсів та забезпечення сприятливого екологічного впливу за одночасної максимізації їх фінансової ефективності

Наступний етап дослідження базувався на обґрунтуванні та формалізації зв'язку між ЦСР та прозорістю СВД агрохолдингів та їх фінансовою ефективністю. Для цього було сформовано вибірку зі 100 найбільших агрохолдингів України та їх розкриття. та розроблено методологію Індексу STI

на основі методу нормалізації значень параметрів індексу. Вплив ЦСР та прозорості СВД на ефективність діяльності агрохолдингів підтверджено за методами кореляційно-регресійного аналізу та тесту Грейнджера. Загалом розрахунки підтвердили, що прозорість агрокомпаній у сфері сталого розвитку є важливим елементом у сучасних умовах господарювання. Тому як наслідок мають бути розроблені та ефективно відповідні методи звітності.

Інтерпретація звітності зі сталого розвитку українських агрохолдингів дала змогу сформуванню думки, щодо недостатньої залученості агрохолдингів до комунікації щодо прогресу в ЦСР. Було визначено, що агрохолдинги найбільше уваги приділяють висвітленню у звітності соціальним та екологічним критеріям, тоді як управлінські, антикорупційні та інші критерії не можуть похизуватися аналогічною актуальністю. З 10 найбільших агрохолдингів лише 6 компаній висвітлюють у звітності, серед передовиків: Кернел, МХП, Астарта-Київ, Мрія, HarvEastHolding, ІМК, Нібулон, GrainAlliance (Баришівська зернова компанія). Проте, половина досліджених компаній не звітують про результати діяльності у напрямку КСВ, тоді як окремі підприємства (наприклад: Кернел, МХП, Астарта-Київ, Нібулон, AgricomGroup, Arnica, GoodvalleyUkraine) виступають передовиками розкриття кількісної та якісної інформації за ESG критеріями. Такий стан речей є свідчення поширення ролі КСВ поміж представників аграрного бізнесу, проте кількісна оцінка їх вкладу у ЦСР потребує подальшого аналізу та оцінки

Таким чином, результати дослідження свідчать про те, що прозорість сталого розвитку в аграрних компаніях сьогодні є важливим елементом їх діяльності. З-поміж основних рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності та прозорості агрохолдингів нами були запропоновані такі: забезпечення компаративного аналізу агрокомпаній на основі їх коефіцієнту внеску в ЦСР, що дозволяє співставити показники ефективності діяльності компаній та СВД, розроблення уніфікованої методології розкриття інформації за ЦСР (2 та 12) та її аудиторської перевірки, сприяння достовірності звітності агрохолдингів та доброчесності бухгалтерських послуг у цій сфері. Хоча

особливу увагу також було орієнтовано на оцінку внеску агрохолдингів у реалізацію політики СВД. Так, було підтверджено, що агрохолдинг Епіцентр-Агро витратив найбільшу суму коштів на СВД, що у вартісному вираженні складає близько 12 млрд.грн, тоді як агрохолдинги Аграрна технологічна компанія та Рісток-холдинг витратили 1,5 млн.грн та 6,4 млн. грн. відповідно. Хоча, також було оцінено, що компанія Кернел та Епіцентр-Агро, які посідають перші місця щодо кількісної величини понесених витрат на СВД у співвідношенні із доходом отриманим за фінансовий рік спрямували 10% та 24% доходу. Тобто, запропонована методологія розрахунку підтвердила той факт, що компанії, які є меншими (за обсягами земельного банку, розмірами доходу) більш сприяють реалізації політики КСВ у порівнянні великими агрохолдингами.

Таким чином, використання запропонованої методології розрахунку у подальшому дасть змогу кількісно оцінити рівень реалізації КСВ та сформулювати відповідні рейтинги компаній, що позитивно вплине на ефективність їх господарської діяльності. Отже, у майбутній перспективі це сприятиме нарощуванню рівня довіри всіх зацікавлених сторін, адже прозорість сталого розвитку в аграрних компаніях сьогодні є важливим елементом їх ефективної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Головний сайт про агробізнес. *Latifundist.com*. URL: <https://latifundist.com/uk> (дата звернення: 21.08.2021).
2. UN Global Compact (2021) UN Global Compact Participants <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/participants/>
3. Внесок українського бізнесу у реалізацію Цілей сталого розвитку України 2016-2020 <https://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2020/12/Vpliv-biznesu-na-CSR.pdf>.
4. Компанії | Спільнота СВБ. *Головна | Спільнота СВБ*. URL: <http://svb.ua/companies> (дата звернення: 21.12.2021).
5. Точно в цілі: як бізнеси можуть врятувати планету. *Platfor.ma*. URL: <https://platfor.ma/specials/tochno-v-tsili-yak-biznesy-mozhut-vryatuvaty-planetu/> (дата звернення: 23.12.2021).
6. Антошко Т.Р. Формування інституційних основ корпоративної соціальної відповідальності в Україні. *Сучасні проблеми економіки та підприємництва*. Випуск 13. 2014. С. 6-12
7. Friedman M. The social responsibility of business is to increase its profits. New York : New York Times Magazine, 1970.
8. Post, J., Preston L., & Sachs S. Redefining the corporation: stakeholder management and organizational wealth. Stanford University Press: Palo Alto (CA). 2002
9. Davis, K. The case for and against business assumption of social responsibilities. *Academy of Management Journal*. 1973. Vol. 16, no. 2. P. 312-322.
10. Androniceanu, A. Transparency in public administration as a challenge for a good democratic governance. *Administrative Management Public*, 2021. Vol. 36. P. 149-164. DOI: 10.24818/amp/2021.36-09
11. Daugaard, D. Emerging new themes in environmental, social and governance investing: a systematic literature review. *Accounting & Finance*. 2020. Vol 60, no. 2. P. 1501-1530.

12. Plastun, A., Makarenko I., Grabovska T., Situmeang R. and Bashlai S. Sustainable Development Goals in agriculture and responsible investment: A comparative study of the Czech Republic and Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*. 2021. Vol. 19. No. 2. P. 65-76. doi:10.21511/ppm.19(2).2021.06
13. López, M. V., Garcia, A., Rodriguez, L. Sustainable development and corporate performance: A study based on the Dow Jones Sustainability Index. *Journal of Business Ethics*, 2007. Vol. 75. P. 285-300. doi:10.1007/s10551-006-9253-8
14. Plastun, A., Makarenko I., Khomutenko L., Osetrova O. and Shcherbakov P. SDGs and ESG disclosure regulation: is there an impact? Evidence from Top-50 world economies. *Problems and Perspectives in Management*. 2020. Vol. 18, no. 2. P. 231-245. doi:10.21511/ppm.18(2).2020.20
15. Sukhonos, V., Makarenko I., Serpeninova Yu., Drebot O. and Okabe Yo. Patterns of corporate social responsibility of Ukrainian companies: clustering and improvement strategies for responsible activities”. *Problems and Perspectives in Management*. 2019. Vol. 17, no. 2. P. 365-375. doi:10.21511/ppm.17(2).2019.28
16. Makarenko, I. Sukhonos V., Zhuravlyova I., Legenchuk S. and Szolno O. Sustainability reporting assessment for quality and compliance: the case of Ukrainian banks’ management reports. *Banks and Bank Systems*. 2020. Vol. 15, no. 2. P. 117-129. doi:10.21511/bbs.15(2).2020.11
17. Kostenko, O. E, Kravchenko, O., Ovcharova, N., Oleksich, Z., & Dmytrenko, A. Integrated reporting in investment decision-making process: Bibliometric analysis of scientific landscape. *Agricultural and Resource Economics*. 2021 Vol. 7, no. 2. P. 141-159. doi:10.51599/are.2021.07.02.08
18. Pronko L., Furman I., Kucher A., Gontaruk Y. Formation of a state support program for agricultural producers in Ukraine considering world experience. *European Journal of Sustainable Development*. 2020. Vol. 9. No. 1. P. 364–379. <https://doi.org/10.14207/ejsd.2020.v9n1p364>

19. Oláh, J., Popp, J., Duleba, S., Kiss, A., & Lakner, Z. Positioning Bio-Based Energy Systems in a Hypercomplex Decision Space—A Case Study. *Energies*. 2021. Vol. 14, no. 14. P. 4366, 1-17. doi: 10.3390/su13169157
20. Sunderji, S., Rachel B., Dean H., Noshin N. Understanding Impact Performance: Agriculture Investments. *Global Impact Investing Network / The GIIN*. 2020. URL: https://thegiin.org/assets/Understanding%20Impact%20Performance_Agriculture%20Investments_webfile.pdf (дата звернення 01.05.2021)
21. Food and Agriculture Business Principles. URL: https://d306pr3pise04h.cloudfront.net/docs/issues_doc%2Fagriculture_and_food%2F FABPs_Flyer.pdf (дата звернення 16.04.2021)
22. Сокіл О. Г. Обліково-аналітичне забезпечення сталого розвитку аграрного підприємства: теорія, методологія, практика : докторська дисертація. Київ, 2018. 560 с.
23. Conca, L., Manta, F., Morrone, D., & Toma, P. The impact of direct environmental, social, and governance reporting: Empirical evidence in European-listed companies in the agri-food sector. *Business Strategy and the Environment*. 2021. 30(2), 1080-1093.
24. Young, D., & Reeves, M. (2020). The quest for sustainable business model innovation. *Boston Consulting Group-Henderson Institute*.
25. Lin, M., & Qiang, M. (2021). Developing Green Finance to Promote the Development of New Agricultural Business Entities. In *E3S Web of Conferences* (Vol. 257). EDP Sciences.
26. Мельниченко О. В. Соціально-економічна ефективність КСВ туристичних підприємств. *Економічна наука*. 2019. № 24. С. 120–124.
27. Inna Makarenko, Alex Plastun, Serhiy Kozmenko, Olga Kozmenko, Artem Rudychenko (2022). Corporate Transparency, Sustainable Development and SDG 2 and 12 in Agriculture: The Case of Ukraine and Czech Republic. *AGRIS on-line Papers in Economics and Informatics* (Scopus) Current status - forthcoming.

28. Воронцова А.С., Єльнікова Ю.В., Рудиченко А.Г. Структурно-функціональний підхід до ідентифікації відповідального інвестування. Вісник СумДУ. Серія "Економіка". 2021. №1. С. - 36-42.

29. Рудиченко А.Г. Тренди у регулюванні відповідального інвестування // Міжнародна науково-практична інтернет-конференція молодих дослідників «Інновації і науці: сучасний вимір», 22 квітня 2021 року, місто Суми. - С. 349-350.

30. Пластун О.Л., Рудиченко А.Г. Роль звітності у подоланні інформаційної асиметрії при досягненні компаніями цілей сталого розвитку // Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Синергетичні драйвери розвитку обліку, податкового аудиту та бізнес-аналітики», 14-15 квітня 2021. - С. 391-393.

31. Макаренко І. О., Пластун О. Л., Макаренко С. В., Гаврилiна А. В., Рудиченко А. Г., Жужа Л. М. Науковий твір «Методика аналізу концентраційних процесів на ринку аудиторських послуг у контексті забезпечення транспарентності інвестиційного середовища», 3 серпня 2021 року, місто Суми.

ДОДАТКИ

Додаток А

SUMMARY

Rudychenko A.G. The impact of the Sustainable Development Goals and transparency of agricultural holdings on the efficiency of their activities. – Qualifying work of the bachelor. ARI BEM, Sumy. 2022

The paper evaluates the impact of CSB and SVD transparency on the efficiency of agricultural holdings based on the author's methodology for calculating the Sustainability Index (STI) using the method of normalization of index parameters, correlation, regression analysis and Granger's cause-and-effect test. Collectively, the applied methodology allowed to confirm the relationship between the level of transparency of agricultural holdings in sustainable development and their place in the ranking of the most efficient companies and to develop recommendations for the incorporation of CSR and the implementation of SVD by agricultural holdings.

Key words: CSB, SVD, agricultural holding, sustainable development, transparency.

АНОТАЦІЯ

Рудиченко А.Г.. Вплив Цілей сталого розвитку та прозорості агрохолдингів на ефективність їх діяльності – Кваліфікаційна робота бакалавра. ННІ БІЕМ, Суми, 2022 р.

У роботі оцінено вплив ЦСР та прозорості СВД на ефективність агрохолдингів на основі авторської методології розрахунку Індексу прозорості зі сталого розвитку (STI) за методом нормалізації значень параметрів індексу, кореляційного, регресійного аналізів та тесту причинно-наслідкових зв'язків Грейнджера. У сукупності застосована методологія дозволила підтвердити залежність між рівнем прозорості агрохолдингів зі сталого розвитку та їх

місцем в ренкінгу найбільш ефективних компаній та розробити рекомендації щодо інкорпорації ЦСР та провадження СВД агрохолдингами.

Ключові слова: ЦСР, СВД, агрохолдинг, сталий розвиток, прозорість.

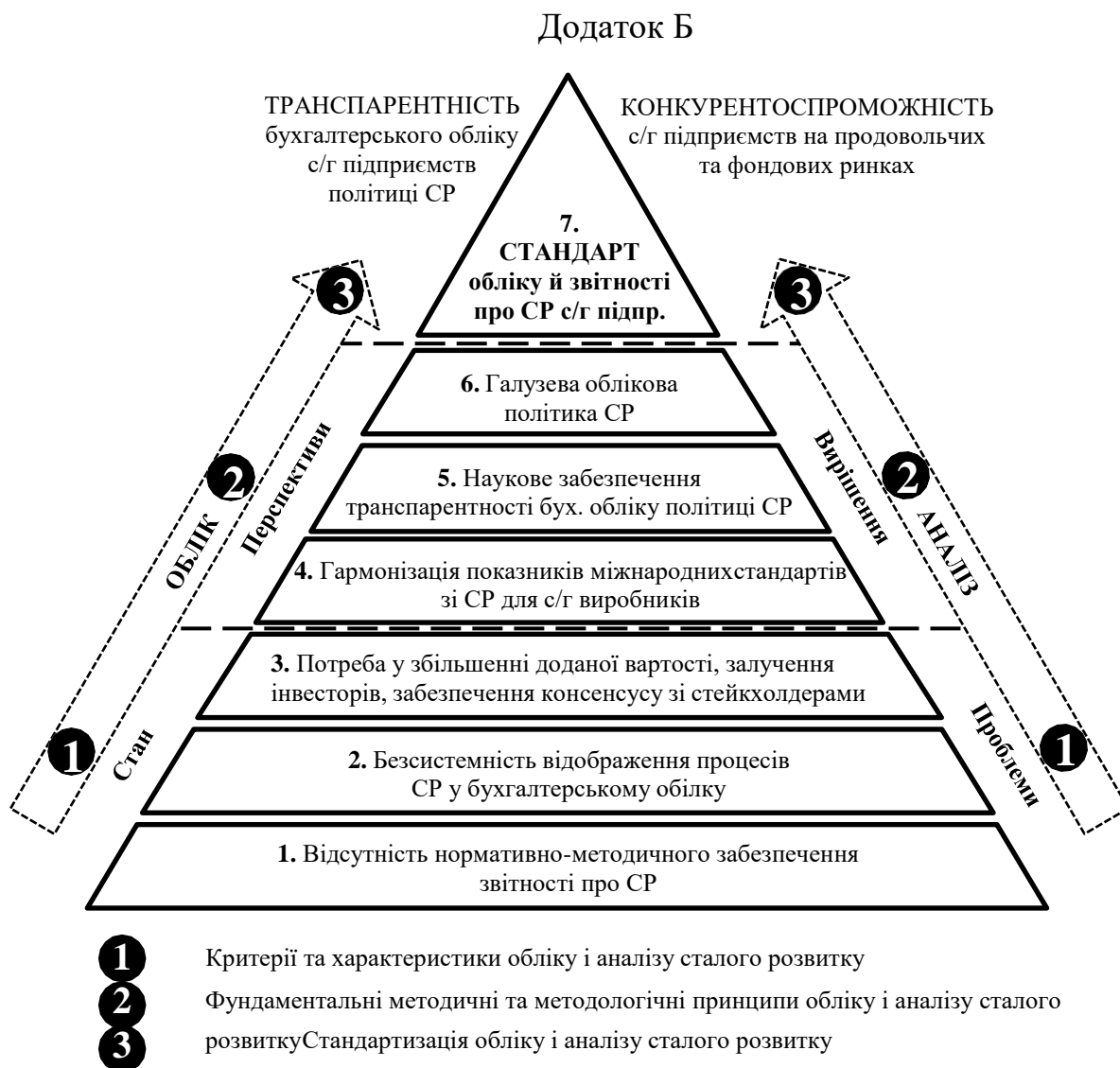

Рисунок Б.1 – Концептуальні основи забезпечення прозорості бухгалтерського обліку сільськогосподарських підприємств політиці сталого розвитку [22, с. 282]

Таблиця Б.1 – Галузева представленість українського соціально-відповідального бізнесу

№	Галузь	Кількість	%	№	Галузь	Кількість	%
1	Інформаційні технології	11	2,8	13	Охорона довкілля	2	0,5
2	Аерокосмічна та обробна промисловість	2	0,5	14	Проектування та будівництво	10	2,6
3	<i>Виробництво споживчих товарів</i>	49	12,6	15	<i>Сільське господарство</i>	40	10,3
4	Готельний та ресторанний бізнес	3	0,8	16	Страховання	5	1,3
5	Державне управління та місцеве самоврядування	2	0,5	17	Телебачення та радіомовлення	5	1,3
6	Добувна промисловість	20	5,2	18	Транспортні послуги та логістика	15	3,9
7	Дослідницька діяльність	1	0,3	19	Фінансові послуги та банківська справа	27	7,0
8	Друковані та електронні змінні	2	0,5	20	Фармацевтична промисловість	14	3,6
9	Енергоносії, електроенергія та вода	18	4,6	21	Хімічна промисловість	15	3,9
10	Зв'язок	5	1,3	22	Металургійна промисловість	23	5,9
11	Консультаційні послуги	11	2,8	23	Нерухомість та девелопмент	9	2,3
12	Машинобудування	19	4,9	24	<i>Оптова та роздрібна торгівля</i>	79	20,4

Джерело: складено автором за даними [4]

Таблиця Б.2 – Бібліометричні характеристики наукових публікацій з ЦСР та прозорості СВД агрокомпаній за базою Google Scholar

Характеристика	Sustainability transparency AND Agriculture performance	SDG AND Agriculture performance
Роки публікацій	2011-2021	2011-2021
Роки цитування	11 (2011-2022)	11 (2011-2022)
Праці	45	13
Цитати	726	198
Цитат на рік	66.00 (acc1=18, acc2=13, acc5=8, acc10=6, acc20=3)	
Цитат на одну працю	16.13	15,23
Авторів на одну працю	2.51/2.0/1 (mean/median/mode)	2.77/2.0/multi (mean/median/mode)
Середньозважений коефіцієнт цитування	302.60 (sqrt=17.40), 101.13/author	87.67 (sqrt=9.36), 19.67/author
Hirsch h-індекс:	11 (a=6.00, m=1.00, 669 cites=92.1% coverage)	3 (a=22.00, m=1.00, 192 cites=97.0% coverage)
Egghe g-індекс:	26 (g/h=2.36, 726 cites=100.0% coverage)	13 (g/h=4.33, 198 cites=100.0% coverage)
Fassin hA-індекс:	6	3

Таблиця Б.3 – Найбільш релевантні роботи з ЦСР та прозорості СВД агрокомпаній за базою Google Scholar

№	Автор (рік)	Назва	Сутність наукової праці	Цитування
1.	Conca, L., Manta, F., Morrone, D., & Toma, P. (2021) [23]	Вплив прямого екологічного, соціального та управлінського звіту: емпіричні дані європейських компаній в агропродовольчому секторі	Практика розкриття ESG – критеріїв аграрними компаніями впливає на прибутковість підприємств; зокрема, надаються докази існування позитивного зв'язку між прибутковістю та практикою розкриття суто екологічної та соціальної інформації та негативного впливу між ринковою вартістю компанії та практикою розкриття інформації, що стосується управління	15
2.	Young, D., & Reeves, M. (2020) [24]	Прагнення до інновацій сталої бізнес-моделі	Автор пропонує переосмислити корпоративну стратегію шляхом створення нових способів диференціації, включення суспільної цінності в продукти та послуги, переосмислити бізнес-моделі для стійкості, управління новими показниками ефективності та зміни бізнес-екосистем для підтримки цих ініціатив. Тому вбачає зміну бізнес-контекстів, суспільних відносин та інвесторів, зокрема: ефективно масштабуватися, не зменшуючи прибутку та не збільшуючи ризику невдачі; збільшувати диференціацію та конкурентоспроможність. Автор вважає, що це зменшить потенціал для комерціалізації та створить екологічний та соціальний надлишок	7
3.	Lin, M., & Qiang, M. (2021) [25]	Сприяння зеленому фінансуванню для розвитку нових суб'єктів сільськогосподарського бізнесу	Дослідження базується на імplementації досвіду Великобританії для представників сільськогосподарського бізнесу Китаю, щодо покращення «зеленого фінансування», як інструменту відродження сільських територій. В результаті чого було сфокусовано ідею на розробці належної зеленої системи фінансового регулювання, побудову більш зрілої системи ринкових транзакцій та створення прозорої платформи обміну інформацією зі сталого розвитку. Що, очікується, позитивно вплине не лише відродження родючості земель та розвиток села, але й на ефективність та прибутковість аграрного бізнесу як невід'ємної частини сталого розвитку.	7

Таблиця Б.4 – Вітчизняні передовики виконання ЦСР у розрізі агрокомпаній

ЦСР	Компанія	Місія	Примітки
ЦСР 8	Астарта - Київ	Запустити майстерню лідерства та проєктного менеджменту для молоді	Сільська молодь створила соціальну перукарню для пенсіонерів, було запусчено спеціальний клас для дітей із вадами слуху, облаштовано освітлення вулиці ліхтарями на основі сонячних батарей
ЦСР 13	Кернел	Боротись зі зміною клімату та деградацією сільськогосподарських земель	Інвестовано понад \$170 млн інвестицій у проєкти відновлюваної енергетики в 2018-2021, у 2018 році зібрали та утилізували 16 тонн макулатури, понад 3 тисячі батарейок та понад 500 кг пластику

Джерело: складено автором на основі [5]

Додаток В

Таблиця В.1 – Вітчизняні передовики виконання ЦСР

ЦСР	Компанія	Місія	Примітки
ЦСР 1	Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Міністерство соціальної політики України та місцеві підприємці	Оновити систему соціальної підтримки населення	за 2016–2018 роки понад 2 тисячі осіб знайшли постійне місце роботи, а тисяча людей взяла участь у тимчасових роботах.
ЦСР 2	Метро Кеш енд Кері Україна та Фудбенк	Зменшити кількість відходів та передати товари тим людям, які найбільше їх потребують	допомогу надано більш ніж 90 інституціям
ЦСР 3	Фармак	Зробити доступними сучасні ефективні лікарські засоби та популяризувати здоровий спосіб життя	реінвестує в розвиток приблизно 95% прибутку
ЦСР 4	Юридична фірма AEQUO	Запровадити онлайн-стажування для студентів-юристів AEQUO Friends	
	Мережа Глобального договору в Україні	Забезпечити ІТ-освіту з нуля мешканцям Донецької та Луганської областей	На програму зареєструвалися 2 585 осіб з найрізноманітніших прошарків суспільства
	Укргазвидобування	Впровадити якісні системи розвитку в регіонах України	реконструйовано 19 навчальних закладів та 10 майданчиків центрів дитячої та юнацької творчості оновлено
	KMBS та Освіторія	Створити школу освітніх управлінців	6800 ОСІБ Миколаївської області отримали доступ до чистої води
ЦСР 5	StarLightMedia	Інтегрувати принципи гендерної рівності в роботу бізнесу	
ЦСР 6	PepsiCo Україна	Забезпечити доступ до чистої води	
ЦСР 7	ДТЕК ВДЕ	Розвинути відновлювану генерацію в Україні	2,6 млн тонн викидів парникових газів щороку не потраплятимуть в атмосферу
ЦСР 8	Укрсиббанк	Розвинути та підтримати жіноче підприємництво	З 2019 року компанія провела шість консультаційних семінарів
	Астарта	Запустити майстерню	Сільська молодь

		лідерства та проєктного менеджменту для молоді	створила соціальну перукарню для пенсіонерів запустила спеціальний клас для дітей із вадами слуху, облаштували освітлення вулиці ліхтарями на основі сонячних батарей
	Сільпо	Підтримати та розвинути локальних гастропідприємців у «Лавці традицій»	
ЦСР 9	Капарол Україна	Зменшити використання природних ресурсів та викидів в атмосферу	Для 6 200 учасників проведено навчання, а 7 млн осіб підвищили обізнаність про енергоефективні заходи
	Київстар	Розширити доступ до швидкісного мобільного інтернету	Станом на квітень 2020 року мережа 4G Київстар охоплює понад 11 тисяч населених пунктів, де проживає майже 79% населення України
ЦСР 10	GoodBreadfromGoodPeople	Забезпечити рівні можливості для людей з ментальною інвалідністю	пекарнею створені 35 робочих місць, для людей із розумовою відсталістю, аутизмом і синдромом Дауна
ЦСР 11	Група Метінвест	Забезпечити сталий розвиток Маріуполя	Інвестовано 405 млн грн в адміністративні та медичні сервіси, інфраструктурні та освітні проєкти, інновації, підприємництво та ІТ, туризм та інші галузі
ЦСР 12	ПерноРікар Україна	Створити громадську станцію сортування сміття	Відсортовано 470 тонн вторинної сировини
	Укренерго	Використовувати промислові відходи повторно, щоб зменшити їхню кількість	Уникнули утилізації на суму 750 тис. грн
ЦСР 13	CarlsbergUkraine	Реалізувати програму «Ціль 4 нулі: разом заради майбутнього»	У 2019 році 11% природного газу було замінено біогазом, повторно використано близько 124 млн скляних пляшок, що складає 44% від об'єму вторинних продажів пива у скляній тарі.

	Кернел	Боротись зі зміною клімату та деградацією сільськогосподарських земель	Інвестовано понад \$170 млн інвестицій у проекти відновлюваної енергетики в 2018-2021, у 2018 році зібрали та утилізували 16 тонн макулатури, понад 3 тисячі батарейок та понад 500 кг пластику
ЦСР 14	Представників не знайдено		
ЦСР 15	Film.ua Group	Створити дім для рисі	
ЦСР 16	Пласке	Протидіяти корупції в Україні для економічного розвитку	Завдяки цифровізації скоротилася кількість документів, які подають морські агенти, та час їх обробки, що на 20% збільшило вантажопотік через порти України в 2019 році
ЦСР 17	Тепле Місто	Створити громадський ресторан UrbanSpace 100	Профінансовано 113 проектів на суму 2 856 823 грн

Додаток В

Таблиця Г.1 – ТОП – 20 латифундистів України, станом на 2021 рік

Ранг	Компанія	Зем.банк, тис.га	Ранг	Компанія	Зем.банк, тис.га
1	Кернел	506	11	«УКРПРОМІНВЕСТ-АГРО»	120
2	Ukrlandfarming	475	12	«Агротон»	110
3	МХП	370	13	«Агрейн»	110
4	Агропросперис (НСН)	300	14	Vitagro	85
5	Астарта-Київ	220	15	«Приват-АгроХолдинг»	85
6	Континентал Фармерз Групп	195	16	«ТАС АГРО»	83
7	Епіцентр Агро	160	17	«НІБУЛОН»	82,5
8	Аграрні системні технології	110	181	«АгроВіста»	80
9	HarvEast	127	19	«Світанок»	80
10	ИМК	120	20	LNZ Group	80

Джерело: складено на основі [1]

Додаток Д

Таблиця Д.1 – Основна анкета щодо стану розкриття інформації про сталість, ЦСР та КСВ сільськогосподарськими компаніями

Параметр	Значення
Посилання на інформацію про сталий розвиток	Відсутній власний сайт
	Сайт наявний, але відсутня інформація з КСВ та сталого розвитку
	Наявний
Наявність політики сталого розвитку	Наявна політика (з вказівкою виду)
	Відсутня політика
Доступні звітні періоди	Перелік звітних періодів, що розкриті у звітності
Найбільш останній звітний період	Період, звітність за яким проаналізована засобами контент аналізу
Звіт зі сталого розвитку та ЦСР	Інформація щодо ЦСР чи КСВ на сайті
	Звіт зі сталого розвитку
	Нефінансовий звіт
	Секція в річному звіті
	Консолідована звітність
	Звіт незалежних аудиторів
Звіт з управління	Корпоративне управління
	Наявний
Розкриття інформації за ESG - критеріями	Відсутній
	Екологічний
	Соціальний
ЦСР	Управлінський (у т.ч. й протидія корупції)
	У розрізі окремих Цілей
Інші релевантні цілі, пов'язані з КСВ та сталим розвитком	Відсутні
	Наявні
	Відсутні

Джерело: авторська розробка

Додаток Е

Таблиця Е.1 – Модифікована анкета про стан розкриття інформації про сталий розвиток, ЦСР та КСВ українськими агрокомпаніями

Параметр	Значення		1	0
Посилання на інформацію про сталий розвиток	Відсутній власний сайт			+
	Сайт наявний, але відсутня інформація з КСВ та сталого розвитку			+
	Наявний		+	
Наявність політики сталого розвитку	Наявна політика (з вказівкою виду)		+	
	Відсутня політика			+
Звіт зі сталого розвитку та ЦСР	Наявна будь-яка інформація щодо ЦСР чи КСВ на сайті (звіт зі сталого розвитку, нефінансовий звіт, секція в річному звіті, інформація у консолідованій звітності, тощо)		+	
	Відсутня			+
Звіт з управління	Наявний			
	Відсутній			
Розкриття інформації за ESG - критеріями	Екологічний	Наявний	+	
		Відсутній		+
	Соціальний	Наявний	+	
		Відсутній		+
	Управлінський	Наявний	+	
		Відсутній		+
Протидія корупції	Наявний	+		
	Відсутній		+	
Розкриття інформації за ЦСР (у розрізі ЦСР)	Наявні		+	
	Відсутні			+
Інші релевантні цілі, пов'язані з КСВ та сталим розвитком	Наявні		+	
	Відсутні			+

Джерело: авторська розробка

Додаток Ж

Таблиця Ж.1 –ТОП-10 агрокомпаній України за значенням індексу STI

Компанія	Астарта-Київ	AgricomGroup	Кернел	МХП	Нібулон	GoodvalleyUkraine	Арніка	CleverAgro	GrainAlliance (Баришівська зернова компанія)	Agromino
Інформація про стійкість	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Наявність політики сталого розвитку	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Звіт про сталий розвиток	1	1	1	1	1	0	0	0	1	1
Е	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
S	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
G	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1
C	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1
ЦСР 1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
ЦСР 2	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0
ЦСР 3	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0
ЦСР 4	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
ЦСР 5	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
ЦСР 6	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
ЦСР 7	1	1	1	0	0	1	0	0	0	0
ЦСР 8	1	1	1	0	0	0	1	1	0	0
ЦСР 9	1	1	0	0	1	0	1	1	0	0
ЦСР 10	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
ЦСР 11	1	0	0	1	0	1	0	0	0	0
ЦСР 12	1	0	1	0	0	1	1	0	0	0
ЦСР 13	1	0	1	1	0	1	0	0	0	0
ЦСР 14	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ЦСР 15	1	0	1	0	0	0	0	1	0	0
ЦСР 16	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
ЦСР 17	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0
Інші цілі	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Перевірені параметри	23	17	13	11	11	11	10	8	7	7
STI	92	68	52	44	44	44	40	32	28	28
Група	A	B	C	C	C	C	C	D	D	D

Джерело: авторські розрахунки

Додаток И

Таблиця И.1 – Приклади реальних кейсів компаній щодо досягнення ЦСР 2 та 12 в Україні

Параметри	Кейс 1	Кейс 2	Кейс 3	Кейс 4
Проект	«Ти можеш – Метро допоможе»: поведження з відходами та ініціатива боротьби з голодом	Громадська станція сортування сміття «Без сміттепереробної станції»	Закріплення практики мінімізації промислових відходів шляхом їх повторного використання	Підвищення корпоративної енергоефективності на підприємствах
ЦСР	2	12	12	12
Критерії	Соціальний	Соціальний	Екологічний	Екологічний, управлінський
Компанія	Метро Кеш енд Кері Україна, Київський міський благодійний фонд «Фуд Банк»	Дочірнє підприємство з іноземними інвестиціями PernodRicard Україна	Укренерго	GIZ, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України
Кількість партнерів	Більше 90	2	-	Більше 10
Масштаб	18 регіонів, де METRO присутня в Україні	Київ	Регіони, де присутні компанії	70 підприємств із 4 галузей (машинобудування, виробництво будівельних матеріалів, молочна промисловість, хліб та хлібобулочні вироби)
Тривалість	2011 – по даний час	Червень 2018 р. – по даний час	2019	2018 – по даний час

Ціль	Зменшити кількість відходів у харчовій промисловості та боротися з голодом, даруючи продовольчі та непродовольчі товари нужденним – дітям, людям з інвалідністю, пенсіонерам, нужденним.	Покращувати навколишнє середовище, залучаючи громаду до сортування сміття; заохочувати органи влади прискорити прийняття необхідне законодавство для розбудови інфраструктури сортування та переробки сміття; змінити ставлення молоді до поводження з відходами; зменшити кількість відходів, які вивозять на сміттєзвалища	Досягти екологічно безпечного використання всіх видів відходів протягом усього їх життєвого циклу шляхом мінімізації кількості промислових відходів та забезпечення можливості їх повторного використання; забезпечити належне управління природними ресурсами	Підвищити якість та ступінь технологічної складності та інноваційності українських галузей. Енергетична модернізація українських підприємств з урахуванням скорочення викидів парникових газів

Рішення	Співпраця з організацією продовольчого банку; реалізація чергової благодійної ініціативи: «МЕТРО Миколай», «Поділися великоднім сніданком», «Збери шкільний портфель», спрямованих на збір продуктів харчування та непродовольчих товарів для благодійних та неприбуткових організацій у всіх містах роботи METRO Stores в Україні .	Сортування сміття професійною командою станції, проведення практичних тренінгів для школярів щодо важливості сортування та переробки сміття.	Визначення найсучасніших методологій повторного використання промислових відходів. Передача промислових відходів (зокрема порцелянових ізоляторів) підприємствам, які займаються виготовленням будівельних сумішей у виробничих процесах. Повторне використання промислових відходів (зокрема, порцелянових ізоляторів) під час будівництва на підстанціях підприємства. Збільшення терміну використання порцелянових ізоляторів, які підлягають утилізації, використовується для оздоблення підстанцій.	За результатами відкритого конкурсу були відібрані підприємства для проведення пілотних енергоаудитів та пілотних проектів підвищення енергоефективності. Консультації та підтримку компаніям надають місцеві сервісні організації, які пройшли навчання міжнародними експертами та отримують від них подальшу підтримку та підтримку.

Результати	Пожертвування вже отримали понад 90 організацій. Серед одержувачів – діти-сироти, малозабезпечені сім'ї, люди з інвалідністю, біженці, пенсіонери. Компанія провела соціальну програму «Ти можеш – МЕТРО допоможе».	Станція переробки відходів «Без відходів» допомагає зменшити кількість відходів, які вивозять на сміттєзвалища в Києві.	Визначено різні методи повторного використання промислових відходів. Зменшується використання природних ресурсів. Проводяться подальші дослідження щодо науково обґрунтованих методів повторного використання промислових відходів	Були представлені навчальні мережі з енергоефективності (LEEN означає «LearningEnergyEfficiencyNetworks»). У таких мережах компанії працюють разом на основі партнерства, щоб вчитися один у одного та досягати узгоджених цілей з енергозбереження. Створено Мережу енергоефективних пекарів та Мережу виробників енергоефективних будівельних матеріалів.
Вплив	З моменту реалізації проекту було передано понад 1 млн одиниць різноманітних продовольчих, непродовольчих товарів та товарів першої необхідності	470 тонн вторсировини зібрано та відправлено на переробку; Було проведено 200 лекцій та 100 екскурсій	Вдалось уникнути утилізації промислових відходів на суму 750 тис. грн.	11 різних підприємств області планують за 18 місяців заощадити 6330 МВт енергії та скоротити викиди CO2 на 4210 тонн

Джерело: складено автором на основі звіту Мережі глобального договору ООН в Україні у 2020 році

